

LUDVÍK Z PERNŠTÝNA

NAUČENÍ RODIČŮM

STARÁ ŘÍŠE NA MORAVĚ

NAUČENÍ RODIČŮM

LUDVÍK Z PERNŠTÝNA

NAUČENÍ RODIČŮM

Vydal

Josef Vašica

1 9 2 8

STARÁ ŘÍŠE NA MORAVĚ

Panu

ING. ANT. PODRÁBSKÉMU

v Brně

na paměť jeho obětavé pomoci
při Dobrém Dile v těchto svizel-
ných dobách věnují vydavatelé.

Já, Ludvík z Pernštýna najmladší,
 chtě býti mil Pánu Bohu najradší,
 nábožně děkuji božství jeho svatému,
 že mi ráčil popřítí naroditi se živému.
 Chválím v jeho božství stvořitele pána,
 že jest ze mne ráčil učiniti křestana:
 jméno svaté páně, které nade mnú při křtu vzýváno,
 budiž na věky věkuov požehnáno!

Rodičové najmilejší moji,
 10 račtež znáti potřebu dvojí,
 kteráž přísluší mně, vašemu dítěti:
 pokudž pán buoh žádá ode mne mieti
 život v dobrotě a v ctnosti
 abych vedl, k chvále jeho svaté milosti,
 duši čistú, kterúž mám v těle
 dánú od pána boha spasitele,
 abych tu lásku mohl u pána boha najíti
 a ji zase čistú pánu bohu vrátiti.
 V světě pokudž pán buoh popřeje bytu,
 20 abych míval k tomu mysl ohbitu:
 jednomu každému podle jeho řádu,
 pokudž bude bez škodného pádu,

abych se přívětivě choval v lásce,
tak jakž tomu pán buoh od nás chce.

To dvoje bych obdržeti mohl, byl bych tomu rád
více, než bych vším širokým světem vládl'.

A prosím, když pak přijdu k lepšímu srozumění,
ať víru, páteř a boží přikázání
umím, často nábožně říkáje,

30 a pána boha za to vždy žádaje,
aby ráčil popřítí státi v své vuoli,
a v hříších nedal zahynúti nikoli ;
neboť po smrti přijde ten do pekelního plamene
každý, ktož se zde nad svú duší zapomene.
Dajž pán buoh, své duše abychom tak milovali,
toho plamene abychom na věky nepoznali.

II

Aj, teď ležím v plénkách tiše,
utažen jsa, ledva dýše,
pro nezbednost mého dětinství
40 jináč mě nedají, na rukojemství
ten žalář snášeti musím,
leč když povyrostu, tuť se vyprosím.
Žádám za to, najmilejší paní máti,

že o mne s pilností budeš dbáti,
 svým sluhám časté dávajíc příkázání,
 abych neupadl při nich v zapomínání.
 Spaní ať má tehdaž v nenávisti,
 když mi od prsí podá jísti,
 a pro všecko při ní druhá
 50 nechť ji k tomu napomíná ztuha,
 ať mne při té chvíli odbývá bedlivě,
 chce-li, ať se jí neodplatím hněvivě.
 I jináč, když mne bude zdvíhati
 a opět zase pokládati,
 nechť se mnú trefně o vše uhodí,
 nebť se málem dítěti uškodí.
 Když mi pak z těchto pokrmuov vyjde
 a jiných mi zkusiti přijde,
 prosím, račiž mne držeti v pilné stráži.
 60 Dětinskýť člověk na mnohé krmě váží.
 Budiž mne pilna ve dne i v noci,
 ať lahodných krmí mnoho nejím ani ovoci.
 Pakliť by mi se co i s pláčem líbilo
 to, což by nebylo tobě milo:
 mívajž ke mně lásku tak zvedlú,
 aby mne od toho odvedla metlú.
 A tat mi bude zdráva každým časem,
 bychť ji pak chvíli nosil i za pasem.

A hned pravím, že by mi nebyla laskava máti,
70 kdyby mi nechtěla včas metlou dáti,
nebt se každému dobře hodí,
kohožt metla, když roste, provodí.
Děti mladí ať přede mnú hrají,
než prosím tebe, ať nade mnú moci nemají,
ať já s nimi neodchodím sám na procházku
pro potomní tvú žalostnú nesnázku!
Před běhy a skoky ať sem v tvém ochranění,
abych neměl na tváři nového znamení.
Rozumná žena, prosím, ať mne ochrání,
80 a z rukú mne žádnému nedadúc než své rovni.
Tuto také račiž znáti,
má najmilejší paní máti,
že rozumnú lásku ke mně máš mieti,
tak jakž sluší k svému dítěti.
Ukaž se časem jasně a někdy ostré tváři,
tak jakž se toho potřeba zdaří.
Neb což se komu nejvíce zalibuje,
to mnohý člověk nejvíce miluje,
a každý se k tomu má vésti jakž moha,
90 aby nade všecko miloval pána boha.
Ó, dajžt se v tom, má najmilejší matičko, státi,
aby pravú lásku uměla ke mně znáti.
Budeš-liž mne milovati v pánu bohu,

jáť jistě tomu rozuměti mohu,
žeť se nám to oběma bude hoditi,
pokudž nám pán buoh ráčí k tomu svoliti.

III

Když pak přiblížím se k létu sedmému,
když mi přijde zvykati něčemu jinému,
nejmilejší paní matko, žádostivě toho chci,
aby se přimluvila ku panu otci:
ať ráčí o mne tak pečovati,
v ničemž nedadúc času mrhati,
ať jsem poddán člověku rozumnému,
kterýž by uměl zhoditi věku mladému.
Najprv abych se naučil čísti a psáti,
a což potřebného sobě znamenati.
Dále pak, pane otče muoj nejmilejší,
okažiž mi se ochotný k žádosti najvděčnější
rať popříti k mému dobrému,
též také i k utěšení svému,
k jazyku českému, k kterému sem přirozen,
latině a německy ať sem naučen.
Tak mi se vidí, ať ráčíš k tomu svoliti,
že mi se to do mé smrti bude hoditi.

A dále jaký mi se při tom užitek zmaní,
toť poručím k tvému rozeznání.

Popřeje-liť mi milý pán buoh v živnosti,
abych umění toho dočkal s radostí,
podle toho, jakž počnu znikati,

120 žádám, že povedeš k dobrému zvykati.

Svévolnost všicku zhasiž při mně,
byl-liť bych v čem drsnat, ve všem k své vuoli sviň mě,
a což poznáš k užitku mému nejlepšího,
ať po tvé vuoli následuji všeho.

Osadiž na mne rozličnou stráž,
ať na mne se všech stran pilně váží,
a což bych koli učinil proti tvé vuoli,
neračiž mi toho trpěti nikoli.

Hry a utrácení marného

130 odveď mne, prosím, dokudž mě znáš mladého,
a na to se ptaj po mně zjevně i kradí,
nebt se v to dávají velmi lidé mladí.

Tovaryšstvo bídné ať mi se zhaní,
nebt vede ke zlému bez přestání.

Když pak podzniknu, žeť bych se hodil tobě,
rať mě někam odsélati po své potřebě,
ať času nemrhám a nejdu v rozpustilost,
ale ať mi připadá dobrá navyklost.

Časuov i lidí ať se učím znáti,

140 muožť mi to ku potomku za dobré ostati.
Neb víc žádám, aby mne v ctnosti vchoval
a v obyčeji dobrém,
než v rozkoši a v bohatství mnohém.

IV

Když pak přijde k času tomu,
že bych pilné věci potřeboval do domu,
stav manželský když zechci znáti :
tu prosím, rač o mně pilně dbáti,
urozenú a ctnú manželku že mi optáš,
učiníc to pro tu lásku, kterouž ke mně máš.
Byť pak bohata i příliš krásna nebyla,
150 jedné múdrostí a ctností ať jest mila,
pána boha milující a svú poctivost.
Ó, coť jest takový neodbytý host !
Tu mě po druhé na svět urodíš, rač věděti,
a oba dvať budeme tvoji děti,
a což ty požádáš, to my budem chtietí,
abychom poslušně v tvé vuoli stáli
a ve všem povolní se najíti dali.
Dajž pán buoh, najmilejší otče, tu radost mietí,
své pravnuky aby mohl šťastně viděti !

- 160 V tom také nad sebu žádám mieti,
najmilejší otče, tvé paměti :
když mne s drahnú mou manželkú složíš,
za práci že mi to uložíš :
nejprv tak abychva uměla v manželství trvati,
ať pán buoh své paměti nad námi netratí.
Milost mezi námi ať jest v božím základu,
abychom nepřišli k škodnému pádu,
o boží milost abychom nejvíce stáli
a v manželství časnú lásku k sobě znali :
170 bychom pak čtvrt léta neviděli jeden druhého,
abychom nebyli k sobě srdce jiného.
I protož, najmilejší otče, poznáš-li, že bych často
přisedal k ženě,
vrz mnú po svých potřebách, třeba-li, do třetí země,
a jistě mne tak zdržíš v otcovském milování ;
neb každý, ktož jest při ženě bez přestání,
ztupí a zdomácní, tak mi se vidí,
a mnohého zapomene, což vzácnó u lidí.
A držím, že prótať delší u věku
bude těch věcí poznalému člověku.
180 Neb ktož při ohni byt svooj chválí,
neboť uschne, nebť se spálí.
Těžkoť odolati škodné žádosti
lidem, kteří jsú v mladosti.

Ačť jest ukázáno všem poznati,
na ženu nestydatě nevzhledati,
jakž nemanželé upadají tudy v boží vinu,
též i manželé takovůž příčinů.

Strídmost jest ctnost, slušit znamenati,
všeho ve všem mírně užívati.

190 Pakliť by se též zlý duch na to vydal,
aby mnou s cesty upřímé hýbal,
veda mne k zapomenutí nad duší
tím, čímž se stav manželský ruší,
potáhne-liť mne k takovému zvyku:
ó, bí mne kyjem, najmilejší tatíku,
a naprav v brzkosti za malitkého bludu,
ať se v tom nedopustím božského súdu!
Nebť má býti ctností vonné manželské luože,
tak jakž vonná jest najčistší ruože.

200 Též mou úpravu, což mi má slušeti,
věřím, že ráčíš mírně obmýšleti.
Poznal-li by co při mé manželce,
že při něčem z míry vystúpiti chce,
poněvadž při ní mé srdce láskú ostojí,
opatř, prosím, však budem děti tvoji!
Naučiž, prosím, kterak ji mám vésti,
pokudž by mohla bez obtížení snésti,
kterak by v ničemž neměla kratochvíle,

při čemž by státi měla na omyle;
 210 v řeči a v procházkách ať není omylna,
 pokud má býti před pomlouváním výstrahy pilna.
 Její kratochvíl tak by měla býti,
 mne ze všech najraději viděti,
 Šalomúna, Absolona i Tristrama
 na mně na samém ať ona má,
 a s žádným k mluvení neměla by nic najíti,
 čehož by přede mnú měla tajiti,
 aby mezi námi byla taková víra,
 kteráž k milování silnú lásku otvírá.
 220 Pán buoh daj k setrvání věsti, počnúc po štuole,
 aby byly dvě srdce a jediná vuole,
 a obojí abychom v tom milování trvali
 a na pána boha najvíc zpomínali!

V

Dále opět, najmilejší zploditeli,
 potřeba má toho žádati velí:
 proti silným nápojuom v trunku
 aby mi ráčil pohledati retunku,
 ať neblázním a nekazím přirození
 skrze násilné u víně brození,

230 kteréž ve všem přes míru člověku škodí,
aniž vtipu mám, k čemu se ožralý člověk hodí.
Neb zlost, pýcha i nejvyšší zoufalství
nejraději přichází skrze ožralství,
a skrze své chtíče mnohý v tu dobu
velmi brzo pomuož sobě do hrobu.
Kterýž hrob když komu přítomně nastává,
nade všecka nejvyšší světská práva,
slušíť každému o to míti zdravé rozpomínání,
jakét k tomu náleží přichystání.

240 Ale mysl ožralá, kteráž by se právě vztekla,
tať nedovede jinam než do pekla.
Vediž mě od vožírání k střídmosti,
abych nezkusil skrz to těžkých teskností!
Jistěť nám synuom a dcerám na tom jest málo,
kdyby se nám za mládí to pohodlí stalo,
že nás vodi a nosí před škodným pádem:
to jest vše s lehčejším základem.

Ale když nám k vosmnácti letuom pospiechá,
toť rodičuom má býti pravá útěcha,
250 zvedú-liť syny a dcery ku polepšení.
V pravděť v tom mají nemalé utěšení,
nebt ne na tom dosti, aby člověk zplodil,
ale aby se plod bohu i lidem hodil.

Těž, otče najmilejší, přistoj ku paměti,
 při čemž žádám tvé naučení mieti.
 Nejprv statek svuoj abych uvedl v úpravu,
 jímž bych stál bez poškvřny svého stavu,
 přátely znaje, jak mám s nimi hodovati,
 a služebníky pravé od levých rozeznati.

260 Mým útratám potud aby byla míra,
 pokudž by nebyla v měsči škodná díra,
 neb měsíc když zděraví, hotovým veta —
 a těžko dobýti statku v tato léta.

Žádám, otče, že mi neráčíš za zlé mieti
 a mne v tomto vyslyšeti,
 postúpíš-liž mi které schrány k bytu,
 a hosté do domu ke mně že se poskytú,
 ve vši kratochvíli ať jim dostojím,
 slušně nakrmím i napojím.

270 Ale tomu, prosím, nedopúštěj dostati,
 abych měl s kým škodně o peníze hráti,
 nebť mnozí umějí dozrale uklátiti
 a hospodáře častou pobídkú usaditi.
 A tuť na něm mnohý vyhrati hledí,
 co by on měl dáti do roka čeledi.

Škodnatě to věc a nelibá,
 zdaříž pán buoh, ať jest mne v tom chyba!
 Račíž mne naučiti hostinské ctnosti,
 ať jich poctím v šlechetnosti,
 280 v jídle a pití účastnost přední aby měli,
 pokudž nás k tomu pán buoh nadělí.
 Rozprávky naše při dobrým kvasu
 ať jsú napřed o pánu bohu příkladem času,
 v jeho prikázání abychom chodili,
 žádajíc jemu býti najvíc milí;
 kvasy takové abychom uměli míti,
 pomnějíc na to, že máme umříti.
 Dále pak v rozličné kratochvíli
 můžeme sobě býti bez škody milí.
 290 Jakát jest to věc o peníze hráti!
 Zdaliž nemuož lepší kratochvíl nastati?
 Čísti ale předkuov zachování,
 pokudž ukáže v kronikách sepsání,
 nebo rozkázati na loutnu hudci sťíkati,
 nebo zpěvákuov ponuknuto buď zpívati;
 bude-liť pak skokuov a zápasníkuov píle,
 i nechť i ti přičiní kratochvíle,
 a by pak i dva páry kolcuov spustil:
 toho všeho aby raději dopustil,
 300 než by v svém domě k škodnému hříechu

měl škodně hráti, i ku posměchu.
Neb ve jhře muož každý znáti,
žeť nemohú všickni vyhrávati.
Ktož prohrají, tiť se hněvají,
a proto na sobě toho znáti nedají.
Tu již ďáblové radostí pleší,
že takový proti pánu bohu dvakrát hřeší.
A ktož vyhrávají, tiť jsú veselí,
ale jistě té radosti v bohu nevseli.

310 Všickni neujdú před bohem šrámu,
ktož prohrají, i ktož při zisku ostanú.
Raději rač vésti, jako své dietě,
kterak mám býti živ na světě,
nejprv pána boha v paměti maje,
což mé osobě přísluší, dobře znaje,
čím zasluhovati lásky u pána svého,
a v jaké lásce míti sebe vyššieho,
a přátel jak mám dobývati,
a jak dobytých pilně zachovati.

VII

320 Maje od tebe výbornú správu,
jakú před lichým mám míti výstrahu,

před přátely ošemetnými
a služebníky nevěrnými,
a věrných sluh jak užívati mám —
neb já toho v své mladosti neznám —
a jak mám služebníka vésti,
pokudž mi muož v jaké službě snéstí,
časem pustiti hřmot na jednoho zpět,
aby se toho lekalo šest nebo pět,
330 jaké ku platnému služebníku učiniti hnutí,
abych ho neuvedl v nadutí,
a jak houf služebníkuov šikovati,
aby jeden druhého bez závisti mohl milovati,
žádný aby nevzhlédal na druhého liše,
raduje se posměchu tovaryše,
pod pokutú takové tretny,
že by mu se mohlo říci : sluho nešlechtný !
ale služebníky abych sobě tak zvésti uměl,
pokudž bych jich nejlepší užitek měl,
340 aby každým bylo všeho šetřeno,
jako by mu bylo všecko svěřeno :
pochlebníka ošemetného,
žádám při tom naučení tvého,
rač mi to dáti poznati,
kudy bych se ho mohl varovati.
Opatř mne služebníkem takovým, žádám chtivě,

- ať se má ke mně před lidem uctivě,
 ale když budeva sama dva, v tu dobu,
 uzná-li toho příhodnou potřebu,
 350 neuměl-liť bych v čem slušně panovati,
 ať nemešká oznamovati,
 duotklivú domluvú ať se mne nechybí!
 Všeckoť rád přijmu, když bude kromě lidí,
 ve všemť se k němu povolný schytnu,
 jedné ať mi nehrozí bitnú!
 Však, ať bude múdrý, dovtípíť se toho,
 což by naň příslušelo. Mnoho
 takovýmt' mi služebníkem jistě vyhrati,
 dá-liť mi ho milý pán buoh dostati.
 360 Neb jakž by mi přišlo s mladými na raddu,
 žádný užitek, a strach pádu!
 Neb není div, když koho mladý kuoň ztlučé,
 ktož naň vsede bez rozvahy ruče.
 Mnoho bych měl požádati tebe,
 aby ráčil naučiti, sám od sebe
 služebníky jak mám znáti
 a kterak jich užívati.
 Než mladěť povím, ať ta řeč známa,
 chtěl bych, ať na mně mají milostivého pána.
 370 Byť mi slúžili tak, jakž má býti milo,
 dal bych jim za službu, pokudž by mi neškodilo,

a s každým chtěl bych rád narovnat,
pokudž mi se zdaří u více poznati.

VIII

Moji najmilejší, pane otče i máti,
což jest mi potřebného poznati,
za to prosím, že k tomu povedete
cestou nejlepší, kterouž před se vezmete.
Ať rostu v bázni boží a vám k utěšení,
tot bude najužitečnější zlepšení!

390 Pakliť by pán buoh všemohúcí ráčil tak míti
a mne zase od vás pojíti,
což nad to jiného poraditi mohu,
než řcete: „Chvála milému bohu!“
Teskností plačtivých račte zanechat,
ať se pán buoh neráčí rozhněvati,
neb žádný boží vuole mocen není,
ale pozná-liť k sobě v lásce znamení,
možnéť jest jeho svaté milosti,
žeť vás ráčí utěšiti v hojnosti.

390 Pakliť pán buoh popřeje, abychom živi zuostali:
všecko, co živo, ať jeho svaté jméno chválí!

IX

Vždy prosebně připomínám,
 ať v tom nejsem zapomínán :
 rač svú múdrostí vésti mne k tomu,
 ať vždycky mám muže z těchto v svém domu
 toho, kterýž by se pána boha bál,
 na jeho radu abych zpoléhal,
 s ním častá rozmlouvání míval,
 on mé obyčeje aby uvořil v proměnu,
 400 horší za lepší dávaje v směnu,
 nezacházeje se mnú v chrty ani v jestráby,
 též v karty, flusa ani v vrhcáby,
 z plnosti rozkoší aby mnou hýbal,
 jestliže bych se v ně bez studu vydal.
 Ne takový buď, aby byl světské vtipnosti,
 ale ten, kterýž by byl z božské múdrosti,
 aby mne vedl napřed v bázeň boží ;
 odtud se všechny dobré věci složí.
 Potomť a mi oznamuje řád světských výsostí,
 410 podle vyšších i nižších znamenitostí,
 jak mám k komu a s kým vjíti v zachování,
 jakž se kde uzná potřebné seznání.
 O služebníky ať přijmu raddu zdravú,

v jakú s nimi mám býti uveden povahu,
já abych jich užíval v svých potřebách,
a oni aby mi platni byli v službách.
Neb statek skrže služebníky dobyt i ohájen bývá,
a zase skrže služebníky též ztracení mívá.

Též at raddú nebývám opuštěn,
420 jestliže bych s kým z neštěstí v svádu byl spuštěn;
postúpaje po múdré radě,
at spravedlnosti hledím při každé svádě,
v pána boha a v spravedlnost úfaje
víc, než tisíc koní na placu maje.
Byl-li bych proti komu hněvem trápen,
at počítí svády nebývám kvapen,
bych pak dva i tři štusy vytrpěl,
leč bych o tom naději dobrú měl,
že podle spravedlnosti i světského práva
430 každý dobrý mne v pravdě zastává.

Ač mnoho bylo by o tom mluvíti,
jakého naučení k tomu měl bych dojíti,
co vojenský řád má za úpravu,
slyšíc při tom rozumnú správu,
jak zámkuov sluší nepřáteluom hájiti,
a v jakém řádu na poli se zastaviti,
a jakého lidu třeba k tomu,
nevzchází-liť i to na mysl někomu,

aby to sepsal ku potřebě a strojně,
440 nebt při řídkých bývá toho hojně.
Mnohému se zdá, že vyvalí zámky cizé,
coť nevidí, anot mu statek jeho zmize,
zvlášť ktož se mýlil při válce v spravedlnosti
a nepoznal k tomu rozšafných navyklostí.
Drahé štěstí, zlatem nezaplaceno,
ale neštěstí chudé, za múchutě kúpeno.
Pán buoh za škodu každému stojí,
ktož v něm bojuje a jeho se bojí.

Protož, najmilejší otče pane,
450 když mi toho ta potřeba nastane,
abych k rozličným věcem vzal naučení,
budiž z synovské lásky mne od tebe dotčení.
Neboť vím, bude-liť při mně ta povaha,
abych najvíc miloval pána boha
a tebe ctil a slyšel jako otce milého,
že přede mnú neskryješ toho ani jiného.
Dajž mi pán buoh, ten obyčej abych mieval,
tebe v ničemž nikdy nehněval.

Navrátím se zase k sobě samému,
 460 poděkujíc pánu bohu milému,
 že sem živ a rostu pod nebem,
 krmě se na tento čas přítomným chlebem.
 Dajž, pane bože, čím dál tím víc
 abych rostl, tvú svatú milost nade vše milujíc,
 pana otce a paní matku
 miloval silnú láskú bez zmatku,
 a komuž mne svěťí, jenž by mi se hodil,
 z jeho učení nikam abych se nesvobodil,
 než ve všem abych podnikl jeho naučení
 470 k svému lepšímu a jim ku potěšení.
 Dobře sem počat a dobře sem se narodil :
 dajž, pane bože, v tvém přikázání abych chodil,
 život ctnostný maje v paměti.
 Dajž mi k tomu radostně svoliti,
 ať jest mi kratochvíl, když se mám tobě modliti !
 Při modlitbě popřej mi, pane, srdce čistého,
 ode všech marných věcí vzdáleného ;
 při modlitbě mysl stálú abych měl, služebník tvooj,
 račiž to dáti, pane bože muoj !
 480 A za to račiž se dáti modliti,
 což mým bližním i mně se muož hoditi,

abychom, uvedeni jsúc v laskavé srovnání,
plnili rádi tvá svatá přikázání,
jeden druhého zlé v nenávisti máje,
veliké odplaty v tom od pána boha čekaje ;
všickni spolu láskú abychom se spojili
a zlému dáblu ve všem se protivili,
zpomínajíc na tvá svatá dobrodění,
o nichž nemuož býti na mysl vstúpení.

490 Člověk jakú lepší za ně odměnu mohl by dáti
než tu, aby mohl bez hříchuov smrti dostáti ?
Platnějšít při smrti čisté svědomí,
nežli všeho světa bohaté jmění,
a toť nás jistě při konci nezmýlí,
bychom jedno dobře živi byli.
Tať nám najvíc na tomto světě zdědí,
zač odplaty čekati máme v nebi :
všickni, starší i my děti,
měli bychom tam rádi chtieti !

500 Tohoť třeba žádati dítěti malému,
aby najvíce rostlo k dobrému,
aleť ho šetřiti, co před mrazem květu,
aby se škodně nevrhlo od boha k světu !

XI

Mnozí rodičové, dokudž mají v plénkách děti,
v takém náboženství dadí se viděti,
nosíce je k božímu stolu,
s nimi zároveň nesmysléc spolu.

Ó, by na to se rozpomínali,
že ke křtu kmotruov potřebovali,

510 bez nichž se křest nemohl státi!

I na toť by se mělo potbati:
poněvadž za nemluvňátka na křtu slibovali,
aby za ně také svátost boží přijímali,
v želejícím pokání hříchy obmyjíc,
za to pána boha často žádajíc,
aby podle rukojemného slibu
nebyli kmotrové na chybu,
ale o dítěti aby měli takovou péči,
aby nečinilo skutkem ani řečí

520 proti pánu bohu nic ohyzdného,
rostlo v bázni boží, varujíc se zlého.
Když pak k létu sedmému přijde,
že to dítě běhúnkem bude,
mát se od kmotruov státi oznámení
a k rodičuom takové promluvení,

aby se již na kmotry nebezpečíce,
vzali dítě na péči, což mohou nejvíce,
držíce je v báznivé a rozumné stráž
tak, pokudž jim i dítěti za dobré se váží.

530 Jestližeť pak otce neb máteř při tom smrt zmýlí,
zastaňte přátelé, kteří by nejbližší byli.
A tu ať se tepruv právě počne dítě vésti,
pokudž se při něm muož za rozumné snésti.
Ať jest mu často přítomna bázeň,
a z věcí nepřijemných buď hned kázeň.
Pokora s tichostí ať při něm bydlo mají,
pokudž nejvíc rodina za příhodné znají.

A z tohoť tepruv dítě, když se tak vésti zdaří,
máť vedeno býti k oltáři

540 ku přijímání svátosti velebné.
Tuť jest tehdy spravedlivé a hodné,
tuť se řeč naplní hospodina,
k čemuž svaté čtení napomíná :
„Maličkým ke mně nebraňte,
jichž jest království boží, znajte!“
Nuž tehdy, vy hlupí nebožátka,
kteříž za „maličké“ držíte nemluvňátka,
proč se bláznivě v rozumu dvojíte,
a ktež netřeba, že se tu bojíte?

550 Poněvadž pán buoh smrti hříšníka nechce,
nad toť ostríhá dětátka, co leží v kolébce,
neuškodíť mu zlý duch, nechť se jak chce snaží,
když dětátko jest skrze anjela v stráži.
Bez pochybyť pán buoh při dítkách svú milostí,
byť jich pak dlúho nedonášeli k svátosti.
Buoh jest najsvětější dobrota, v své slávě
nad každým činící věrně a právě.
Ktožkoli dary jeho přijímají vděčně,
mohút sluhy boží slúti bezpečně,
560 zvlášť ktož dobroty jeho výborné znají
a k němu z srdce lásku upřímú mají.
Protož rodičové měli by se na tom zastaviti
a věrou i rozumem při tom se zpravití,
aby sebe tudy hříchy netrápili
a s dětmi k božímu stolu nekvapili.
Protož rozmysl se na to každý rodič, jakž moha,
a nehněvaj skrze to pána boha
dvojím hříchem, a to takto:
když dítě donášíš. zpomeň na to,
570 že sám nechceš, a moha přijímati,
ktyby se chtěl k tomu nábožně ohýbati,
a dětátku žádáš aby se podávalo,
kteréz by raději mnohdykrát pospalo.
Zdaž nevíš, že svatého Pavla epištola

odvodí ty od božího stola,
kteříž se nesmyslně k svátosti pouštějí
a sami sebe při tom nezkušejí?

I prociž se nechytíš k tomu myslí bystrú,
aby dítě mělo v rozumu nějakú jiskru?

580 A v milosti boží ať tudy okřívá,
poznajíc, že skrze to božích daruov užívá,
aby věděl, komu podává, kněz,
též dítě, že tělo a krev páně přijímá, věz!
A k tomu vždy svú chvíli na to pomnieti,
aby se to často ukazovalo dítěti,
před zlú poškvornú aby mělo výstrahu,
tudy vyhýbajíc ďáblu, svému vrahu,
a tudy že se při něm milost páně složí,
když často přijímá tělo a krev boží.

590 Dobří rodičové ať ten obyčej mají,
děti často podle nich ať sedají,
v dobrých obyčejích přijímajíc cvičení,
a v modlitbách páně ať berú naučení;
a v tom ať užívají upřímého troštu,
že jim pán buoh dá v dobrém dočkati zrostu.
Pakli by které bylo smrti zachvácano,
v tom ať jistě ví, žeť nebude ztraceno.
Pán buohť jemu dá tu bydleti,

odkudž věčně tvář jeho bude viděti.

600 A tak rodičové mají se míti snažně
ve všem k svým dětem vážně,
aby v přisnosti, i když by chvíli krátili,
obyčejův ctných vpřed pověděných netratili.
Chtějtež to rodičové též u sebe mieti,
abyste i sami na se uměli pomnieti
a zachovávali se bohobojně v ctnosti,
a též časně přistúpali k svátosti,
zpomenúc na to, jak v zákoně psáno,
že ne dětem, než rozumným najprv dáno.

610 I nejdětež v tom lidskými nálezy
a z dítek nedělajte sobě pavézy,
neb zchytřej kto chce jak najvíc moha,
žádnýť neoklamá pána boha!
A tak když se při vás ty věci rozumné zhodí,
nenostež dítek, než ať na nohách chodí
v čas ku přijímání těla a krve páně,
ať pán buoh milostí svú vzhledne na vás i na ně.
Neb takto dobře muožete rozuměti,
jakým spuůsobem přijímají malí děti,
620 žeť to k jinému nejde poznání,
než jako by někto k někomu přišel ve spaní
a stoje nad ním rozprávěl mu výborné řeči.
Což to platno, když on leží spieci!

Nechžt se spícímu mluví jakžkoli řeč krásná,
nenít platno, když ho neprobudíš ze sna.
I zároveň rozumějž tomu spolu,
když nosíš nemluvnátko k božímu stolu,
žeť mu to jde jako s žádným prospěchem,
a tobě strach, nejde-li s hříchem.

- 630 Rozpomínajtež se na to, rodičové milí,
ať vás takový způsob nemýlí.
O nás děti mějte péče takové,
vy s jedné strany a s druhé kmotrové!

XII

Mějtež o nás péči velikú rádi,
dokudž sme k tomu volní za mládí,
radši rozličného trápení, co dá za to mnohé dietě,
žeť se jim s tím steskne na světě.
Mnohá matka rukama lomíc,
s pláčem o svém dítěti mluvíc:

- 640 „Bídny synu, več se dáváš,
nad mým zámutkem žádné lítosti nemáš?“ —
něcoť mu i řečí přiškrtí,
a onť co zlý kuon hlavú vrtí,
a zdát se mu co na trní státi,

když má takových řečí poslouchati.
Než jakž se vyvrže, ať jest hned rota!
A tu penězuom nebuď žádná sporota,
než ať se za všecky platí pitie hojně,
šlundry hladké ať okolo něho chodí strojně,
650 peněz hojně v měšci aby bylo,
a utratiti všecky jestiť mu milo,
aniž mu se kdy udá na to pomyslití,
když utratí, že musí nuzníkem býti.
Rač ostříci, pane bože, pŭtky takové,
varujmež se toho, dcery i synové!
Srozumějíc přikázání božímu v dostatku,
ctěmyž rádi otce i také matku.
A když to pořádně učinímy,
jistotně že při tom i pána boha uctímy.
660 Nebť se na tom bohu spasiteli zalíbilo,
aby dítě rodičuom poddáno bylo,
a oni, budú-liť na cestě spravedlnosti,
jinam děti nepovedú než k boží milosti.
Ó přemilá dětátka, všickni i já v kolébce,
slibiž se nám to, když tak pan buoh míti chce!
Nečiňmež nic proti otci i mateři,
ať jich skrze nás žádný zámutek neudeří!
Zpomeňmež na to, budem-li kdy míti děti,
že od nich poslušenství budem chtieti,

670 ať na nás nedopustí všemohúcí buoh věčný
skrze děti naše pláč nevděčný!
Dajž pán buoh nám od rodičuov všecko snésti,
a jim rač dáti múdrost nás k dobrému vésti!

VZNIK A OSUDY BÁSNĚ
„NAUČENÍ RODIČŮM“

Staročeská báseň „Naučení rodičům“ zachovala se nám v jediném rukopise knihovny Národního musea v Praze, sign. V H 30 (srv. Dr. F. M. Bartoš, *Soupis rukopisů Nár. musea v Praze*, 1926, I, str. 322, čís. 1765), kam jej daroval v lednu 1819 opat cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě, Isidor Teutschmann, prostřednictvím profesora Th. dra Maxmiliana Millauera. Malý rukopis (nyní 9·5 krát 9·5 cm), psaný na rozhraní XV. a XVI. věku, čítá 108 listů papírových¹⁾, které byly v XVIII. stol. svázaný, ale tak nešetrně, že při tom okrajní rozviliny iniciál a části miniatur byly odříznuty; na hřbetě, zlatě zdobeném, je štítek s nápisem: C a n-

¹⁾ Na f. 33 možno pozorovati v papíře vodní značku (filigran); prof. Millauer ji okreslil tužkou na lístek, který pak přilepil na zadní přidešti s poznámkou: *Haec est signatura chartae codicis huius*. Podobný filigran uvádí Zd. V. Tobolka v „Českém knihovnictví“ (1925, str. 17, obr. 9 — a znovu jej otiskuje v svém „Českém slovníce bibliogr.“, *Sbír. pram.* III. 7, díl I, str. 29, č. 36), vzorek tento je však v našem rukopise složitější. Podle Briqueta a Lichačeva, do jejichž spisů jsem nemohl nahlédnouti, jistě by se dal přesněji určit.

t i o n e s B o h e m i c a e. Na každé stránce jest po šesti řádkách, jsou psány nepřetržitě, každý verš se počíná velkou písmenou a končí dvojtečkou, jiných rozdělovacích znamének tu není. Konec básně, od verše 658 do 673, byl připsán o něco později písmem o polovic menším. Kromě jedenácti iniciál zdobí text též čtyři rozkošné drobnomalby: f. 1 r nahé rusovlasé pachole s míčem v ruce; f. 5 v učitel s červeným biretem na hlavě, držící v ruce tabulku s počátkem abecedy, vedle nahý hošík, opodál jiný, v kabátku a červených střevíčkách, jezdí obkročmo na holi jako na koni; f. 7 v dětátko v bílé peřince utažené zlatým povijanem a vedle slova: „Aj, teď ležím v plénkách tiše, utážen jsa, ledva dýše“; f. 61 v jelen ležící v trávě.

Tiskem vyšlo Naučení po prvé v „Příteli mládeže“ (1824, díl II, sv. 2, str. 28 n., sv. 3, str. 75 n.) „ve strašném, barbarsky překrouceném upravení“ jeho nálezcem profesorem Millauerem, a po druhé „ve své pravé neporušené podobě a celosti“ v Časopise Musea král. čes.²⁾ (1864, roč. 38, str. 63—81, 178—186) péčí redaktora Antonína Jaroslava Vrtátka. K novému vydání v Dobrém Díle srovnal

²⁾ Užívám v dalším obvyklé zkratky: ČČM.

jsem opět pečlivě přepis Vrfátkův s rukopisem.

„Naučení rodičům“ patří jak svým volným veršem, o nestejném počtu slabik, tak i způsobem rýmování do početné skupiny satiricko-didaktických básní, jako jsou Májový sen, O manželství, Zrcadlo marnotratných, a jiné. Opravdu-li je Hynek z Poděbrad, kníže minstrberské, syn Jiříkův, skladatelem Májového snu, a snad též Veršů o milovníkovi a satiry o Manželství (srv. ČČM 1873, 235), budiž ostaveno o své váze. Rozbor nepravidelných, při tom však výrazně rytmovaných veršů, a shodných rýmových dvojic vede nás k tomu, abychom v nich všech viděli plody jedné básnické školy, která se od druhé polovice XV. stol. se zdarem pokoušela zachytiti vázanou řečí rodinný a společenský život venkovského šlechtice, v ostrém světle satiry. Zvláště hojné jsou shody mezi „Naučením“ a „Zrcadlem marnotratných“, ³⁾ otištěném od

³⁾ Především je to řada shod v slovníce: byt = život, drahý = drahý, ohbitý = ohebný, optati = najíti, potomek = budoucnost, štus, trefný, trošt, trunk; též shodná rázovitá úsloví stejná v obou: strach pádu, po druhé uroditi, schytnouti se ke komu a zchytiti se k něčemu, vážit na koho neb na

J. Jirečka v ČČM 1873; třebaš „Zrcadlo“ je skladba rozměrnější, zralejší, obrazově i jazykově bohatší, není mezi nimi většího rozdílu, než jaký by mohl býti i mezi dvěma pracemi téhož autora.

Kdo byl tvůrcem „Naučení“, nevíme. Nic nám o tom nepraví sám rukopis ani jméno, kterým se počíná. Žádný z Pernštýnů, pokud je známo, nejmenoval se Ludvík.⁴⁾ Přece však rodové jméno

co. Co do slovných shod rýmových, pomijím takové, které se opakují od nejstarších dob v českém básnictví, jako: toho — mnoho, škodí — hodí — chodí — plodí, dítě — v světě, tomu — domu, vóli — nikoli (co..koli), věku — člověku, vidí — lidí atd.; významnější jsou tyto: píle — kratochvíle, bázeň — kázeň, hledí — čeledí (zde je i shoda myšlenková, viz poznámku k verši 275), hojně — strojně, kradí — mladí — svadí — rádi, péči — řeči, spolu — spolu, víra — otvírá — díra a j.

⁴⁾ Ani A. Boček, *Die Pernsteine* (v G. Wolného *Taschenbuch für Gesch. Mährens u. Schles.* III, 161—215), ani stat v *Ottově Nauč. Sl.* (XIX, 507 n.) o Pernštejnech nezná mezi nimi Ludvíka; také vynikající znatel pernštejnských dějin, P. Viktor Pinkava, mi potvrdil dopisem z 24. V. 1928, že se

Pernštýnů neoctlo se jistě v nápisě bez důvodu. Poněvadž „Naučení“ vzniklo, jak svědčí jeho jazyk i verš, v době proslulého nositele tohoto jména, pana Viléma z Pernštýna (narozen okolo r. 1435, zemřel 8. dubna 1521), jenž byl v letech 1487 až 1514 nejvyšším hofmistrem království českého, jsme oprávněni domnívati se, že vzniklo patrně i na jeho popud a za jeho osobní účasti. Víme odjinud, že dal sestaviti knězem a vychovatelem Janem Češkou pro své děti výbor z knih starých mudrců, zvaný „Základové moudrosti a opatrnosti čili pravidlo vezdejšího života“. ⁵⁾ Vilém z Pernštejna sám vládl dokonale pérem. Jeho listy, psané jazykem kořenné chuti, výrazným a živým, a strhující posud i časovostí svého obsahu, zůstanou navždy ozdobou českého písemnictví. ⁶⁾ Mluví z nich

v jejich rodokmenu jméno Ludvík nevyskytuje. Za jeho laskavost mu tuto děkuji.

⁵⁾ Srv. vydání od Fr. S. Bezděky s předmluvou P. J. Šafaříka, v Praze 1844.

⁶⁾ 9 listů (z r. 1520-21) otištěno v Erbenově Výboru z liter. čes. II, col. 1249-70; souborně vydány listy z r. 1520-21 v Archivu Českém (Fr. Palackým) I. (1840) str. 69—139, II. (1842) str. 136—174.

povaha vznešená, hrdá, cti a řádu milovná, schopná největších obětí pro obecné dobro, ujímající se soucitně poddaných, svých „nebožátek“, proti svěvoli mocných, srdce širé, mysl až do posledních dnů vysokého stáří svěží a vášnivě zaujatá vším, co pokládá za své právo, za prospěch české říše, za dobro lidu, muž činu, kterému se hnusila prodejnost a prospěchářství mluvků vtírajících se do přízně královny. Nemáme zpráv, že by Vilém z Pernštýna sám psal verše,¹⁾ mohl však podrobně určití obsah i formu „Naučení“ a dáti je zpracovat někým jiným. Gnómičká stručnost, a místy i těžkopádnost veršů, jejich sladká životní uzralost, nikoli bez žertovné a švižné říznosti, jsou rysy, které přízní „Naučení“ s prosou Vilémových listů. Dýše z nich stejný poklid vyrovnaného ducha, hojivě působící

¹⁾ P. Viktor Pinkava v zmíněném dopise (viz pozn. 4) myslí, že by podrobné studium všech dopisů Viléma z Pernštýna, chovaných v archivu v Roudnici a jen z části tiskem vydaných (v Arch. čes. I, II), ukázalo, zda není Vilém sám autorem „Naučení“ a nechtěl-li touto básní nepřímou působiti výchovně na krále Ludvíka, jemuž jinak psal celou řadu důtklivých dopisů.

v naší době převýchov a duchovního slabošství.

A. Vrtátko ujal se tohoto, jak praví, „utěšeného“ spisku v svém vydání (v ČČM 1864) se zřejmou láskou. Jinak literární historie udělala vše, aby ho bylo zapomenuto.⁸⁾ Nově naň s porozuměním, arci poněkud jednostranným, poukázal Josef Doležal statí „Dva české spisy výchovné XVI. věku“ (v Pedagogických Rozhledech roč. 31, 1921, str. 9—11). Nám jest tato veršovaná příručka dětské výchovy jedním z drahocenných odkazů po předcích. Již pouhý pohled na nemluvně ve světle víry může býti rodičům zdrojem poučení. Dává-li tudíž básník tomuto nevědomému stvoření Božímu roli učitele vůči rodičům, není v tom podivínství, nýbrž správný postřeh tvůrčí obraznosti. Dítě se tím staví na místo, které mu přidělil Mistr

⁸⁾ J. Jungmann, Historie liter. str. 63 (III, 67) má jen suchý záznam. Ig. J. Hanušovi v Dodavcích a doplňcích k Jungmanově Histor. liter. (1871, str. 12, č. 67) je báseň ta nemotornou a nadmíru nechutnou, V. Flajšhansovi (Pisemnictví české 1901, str. 286) titěrnou. J. Jakubec (Dějiny lit. čes. 1911, str. 292) rozlišuje obratnou formu a nejapnou komposici!

**slovy: Amen pravím vám, neobráte-li
se a nebudete-li jako maličká pachola-
ta, nevejdete do království nebeského.**

POZNÁMKY

Jazyk „Naučení“ se neliší valně od naší nynější mluvy. Nejvíce obtíží asi způsobí při četbě některá neobvyklá a zastaralá slova, a snad i některé syntaktické vazby. V hláskosloví pozorovati ještě neustálenost v tom, že se tu vyskytují vedle sebe ó — uo — ů (vóle, vuole, vůle); ú — au (rukú, metlau), kteréžto au přepisují jako ou, poněvadž se již koncem XV. stol. takto vyslovovalo; ie — i (mieti, míti). Novočeské ej znělo tehdy aj (najmladší). Dialekticky mění se v jednom případě é v ý (při dobrým kvasu 282). Vlivu nářečí dlužno také přičísti přísouvání v na počátku slova (vožírání 242, vosmnácti 248). Ztráta j v slovese jsem atd. (sem, si, sú) není nic neobvyklého, neboť jest i dnes ve výslovnosti všude pravidlem. V slově r a d a se někdy d zdvojuje (radda), místo kdo, kdež píše se kto, ktež. V tvarech slovesných se ojediněle zachoval aorist z m i z e (= zmizel 422), dále upozorňuji na to, že tvary b y, a b y, k d y b y platí i pro třetí osobu jedn. čísla, a značí tedy také tolik co b y s, a b y s, k d y b y s. „Naučení“ je posud známo jen z jednoho opisu, místy porušeného, a otiskuje se zde věrně v původním, starém znění, aby v ničem neutrpěla prvotní zvuková stránka veršů. Kde se bylo třeba uchýliti od rukopisu, je na to v poznám-

kách upozorněno. Nejčastěji se tak stalo na konci veršů, kde změnou hláskoslovnou byl oslaben rým, na př. dítěti — mieti místo míti, zvedlú — metlú m. metlou a pod. Opatrnosti tu však nezbyvá, neboť rým, zpravidla dvojslabičný,¹⁾ sdružený, nám tu někdy nahrazuje pouhá alliterace. Číslice značí verš.

- 14 jeho svatá milost = Bůh, k chvále jeho svaté milosti = k chvále boží; podobně také ve verši 388 a 464
18 ji = duši

¹⁾ Když však, podle známého pravidla (srv. R. Jakobson, *Základy čes. verše*, 1926, str. 69), poslední slabika jednoho z dvou rýmujících se veršů je oddělena od předposlední slovním předělem, rýmuje se závazně jen tato jedna slabika, na př. optáš — ke mně máš 147—8, manželce — vystúpiti chce 202—3, boha bál — zpoléhal 396—7, tím víc — milujíc 463—4, krásná — ze sna 624—5 a j. Řídčěji shoduje se i opěrná samohláska, v slabice před jednoslabičným koncovým slovem, na př. v lásce — od nás chce 23—4, poctivost — neodbylý host 151—2, Tristrama — ať ona má 214—5 a j.

- 19 bytu = bydlení, trvání, života
 20 ohbitu = ohebnu; srv. Zrcadlo marnotrat-
 ných (ČČM 1873, 247, v. 190): A zatočila
 jím, že byl tak ohbit, jakž chtěla koli
 22 škodný pád = škoda
 28 páteř = otčenáš, z lat. Pater (noster)
 31 popřítí = popřáti; v rkp. vůli
 37 teď = zde
 45 sluhám = služkám
 55 trefně = vhodně, dovedně, z něm. trefflich
 57 = když mine doba kojení
 60 váží = žádá, má chuť; srv. v. 60 a 529
 62 v rkp. ovotci = ovocí (2. p. mn. č.)
 65 zvedlú = zvedenou, zřízenou
 66 aby = abys; v rkp. metlau
 69 že by mi = že bys mi
 70 kdyby = kdybys
 80 z rukú = z rukou; své rovni = sobě rovné
 83 v rkp. míti
 89 jakž moha = jak můžeš
 91 = dejž, ať se stane
 92 aby = abys
 100 aby = abys
 104 zhoditi = vyhověti
 109 popřítí = popřáti

- 115 v rkp. znamij (známi), místo toho čtu zmaní
(=naskytne, nahodí), jak navrhl A. Vrtátko
v ČČM 1873, 73
- 117 v živnosti = v životě
- 119 znikati = růsti, síliti
- 123 v rkp. nejlepšího
- 125 Osadiž = nastraž
- 126 ať na mne váží = ať na mne dávají pozor
- 135 podniknu = povyrostu
- 140 ku potomku = v budoucnu; stejně v Zrcad-
le marn. (ČČM 1873, 244, v. 45): proč jich
ku potomku nepřichovámy, 239, v. 6: ne-
ohlédající se na potomek (=na budoucnost)
nikoli
- 141 aby = abys
- 145 zechci = vzechci = zatoužím
- 147 optáš = najdeš, srv. Zrcadlo marn. (ČČM
1873, 243 v. 20): optát mu se hned roven =
najde se mu hned rovný
- 152 neodbylý = neodbytný
- 155 v rkp. chtíti
- 157 se najíti dali = se ukázali
- 158 v rkp. míti
- 159 aby = abys
- 160 v rkp. míti

- 162 s drahnú = s drahou
 164 abychva uměla (duál) = abychom uměli
 166 milost = láska
 167 k škodnému pádu = ke škodě, srv. v. 22
 174 mne zdržíš v otcovském milování = ucho-
 váš ve mně lásku k otci
 177 v rkp. psáno vzáctno
 178 držím = mám za to ; prótah u věku = pro-
 dloužení věku
 180 byt = trvání
 184-5 srv. Mat. 5. 28: Ale já pravím vám, že každý,
 kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí,
 již zhřešil s ní v srdci svém
 191 upřímé = přímé
 195 bí = bij
 197 v rkp. saudu
 202 by = bys
 204 ostojí = bude státi, k ní přilne
 211 v rkp. omylem pomlouvání ; stejná vazba ve
 verši 321
 214 Šalomún, Absolon známí z bible ; Tristram
 je rek bretoňské pověsti o lásce prince Tri-
 strama k Isoldě (Izaldě), která byla také v
 XIV. stol. česky zpracována, podle němec-
 kých vzorů, v nejdelší staročeské básnické

- skladbě, čítající skoro 9000 veršů
- 220 v rkp. po štůle, t. j. po svadbě, míní se kněžská štola, kterou kněz svazuje při církevním sňatku snoubencům ruce
- 226 trunku = nápoje, z něm. Trunk
- 227 retunku = záchrany, z něm. Rettung
- 229 u víně = ve víně, brození od brodití
- 235 pomuož = pomůže
- 246 před škodným pádem = před škodlivým úrazem, srv. v. 22
- 247 = to vše je lehčejší, snazší
- 248 v rkp. pospíchá
- 252 v rkp. pův. psáno człowieka, a však na konci vyškrabáno
- 254 přistoj ku paměti = pamatuj
- 255 v rkp. míti
- 257 jímž se vztahuje na statek v předcházejícím verši
- 264 v rkp. míti
- 266 byt = obydlí, bydlení
- 267 se poskytú = se nahodí (od poskysti)
- 268 dostojím = vyhovím
- 270 dostati = aby se stalo
- 272 dozrale uklátiti = ochvěti, přemluviti, jako se klácením (= třesením) češe dozralé ovoce

- 275 táž myšlenka, se shodou rýmových slov,
v Zrcadle marn. str. 243, v. 26—29: Ale nic
toho před se nevezme, že otec jeho za ty pe-
níze vychoval do roka čtvero č e l e d í. Kéz
tento toho tou měrou h l e d í!
- 277 = ať v tom chybím, ať jsem toho vzdálen,
ať se toho uchovám
- 278 hostinská ctnost = pohostinnost
- 283 příkladem času = podle doby roční, podle
církevního roku
- 294 loutna = drnkací nástroj hudební, hudec =
hudebník, sřikati (?) = hráti, přednášeti
- 298 kolcuov od kolec, —lce = zápasník, bitec,
kdo v kolbách kole, srv. kláti, kolím
- 300 v rkp. hřích
- 302 muož = může
- 306 pleší = plesají = tančí
- 310 šrám = jízva, úhona
- 312 v rkp. dítě
- 317 v rkp. vyššího
- 321 před lichým = před zlým
- 327 muož = může
- 330 hnutí učiniti = chovati se
- 334 liše = nepravě, zle
- 336 = pod trestem takové hany, výtky(?); tretna

- (z něm.?) slovo odjinud neznámé, ani kancelář slovníková v Praze, jak se mnou laskavě sdělil redaktor „Naši řeči“ p. prof. V. Ertl, nemá dokladu pro slovo tretna
- 348 budeva sama dva (duál) = budeme sami dva
- 352 = at neopomene mi důtklivě domluviti
- 354 = přikloním, srv. Zrcadlo marn. (ČČM 1873, 243, v. 9): každý se mladému pánu k službě zchyti; srv. též zde v. 578
- 355 jedné = jediné, toliko; bitnú = bitím
- 361 strach pádu = je strach, aby nepadl; stejně v Zrcadle marn. (ČČM 1873, 244, v. 75): nebude-li opravy, strach pádu; srv. též zde v. 629
- 363 vsede = vsedne
- 368 mladě = rychle, brzo
- 381 pojíti = pojmouti, vzíti
- 386 mocen není = nic nezmůže proti
- 387 pozná-liť, t. j. Bůh
- 388 jeho svaté milosti, viz shora v. 14
- 401 v jestřáby = v honbu s cvičenými jestřáby
- 402 flus = zvláštní hra v karty; vrhcáb nebo vrhcáb, z něm. Wurfzabel, kamínek, kterého se užívalo při hře v dámu, vrhcáby = hra sama

- 408 se složí = vzniknou
 411 vejíti v zachování = zachovati se
 414 povaha = stav, poměr
 420 sváda = spor, rozepře, srv. v. 422, 426
 424 na placu, z něm. Platz, místo závodní, k turnajům a kolbám rytířským
 427 štus, z něm. Stoß = rána
 440 při řídkých bývá = nemnozí mají
 442 coť = že, zmize = zmizel (aorist)
 447 za škodu stojí = práv jest, škodu na sebe bere, hradí
 452 budiž mne od tebe dotčení = dotkni se mne; synovská láska = láska k synovi
 457 v rkp. míval
 464 tvú svatú milost, viz v. 14
 481 muož = může
 489 nemuož = nemůže, smysl jest: jež si nemožno představit
 491 dostáti = dočkati se
 494 nezmylí = nezklame
 496 zdědí = svědčí, jdou k duhu, slouží
 505 náboženství = nábožnost; dadí = dají
 511 potbati = dbáti
 516 rukojemného, t. j. kmotrovského slibu při křtu

- 517 nebyli na chybu = nebyli nadarmo, nezanedbávali svých povinností
- 523 běhúnek = dítě odrostlé dětství (V. Brandl, Glossarium, str. 5)
- 525 v rkp. promlívání
- 529 se váží = se uznává
- 530 zmýlí = zklame, t. j. překazí, aby nemohli o dítě míti péči
- 533 muož = může
- 536 bydlo = bydliště, domov
- 537 rodina = příbuzní
- 543 svaté čtení = evangelium
- 544 srv. Mat. 19. 14 (nebo Mar. 10. 14): *Sinite parvulos et nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum caelorum*, což se překládá v Evang. sv. Matouše s homiliemi z konce XIV. stol. (Sbírka pram. I. 10, str. 206): Nechajte robatěk a neroďte jich brániti přijíti ke mně; v evangeliáři Olomouckém (z r. 1421) u sv. Marka (10. 14): Nechte malitkých jíti ke mně a nezabraňujte jim; pozdější texty, počínajíc biblí pražskou tištěnou (z r. 1488) až po nejnovější překlady (Sušilův, Sýkorův) mají vesměs: Nechte dítek!

- 547 = kteříž pokládáte za „maličké“ (o kterých
mluví evangelium) nemluvnátka
- 561 upřímú = upřímnú
- 562 = měli by na tom přestatí, tím se spokojiti
- 566 rozmysl se = rozmysli se ; jakž moha = jakž
může
- 570 a moha = ač můžeš
- 571 ktyby = kdybys
- 575 v rkp. stolu
- 578 pročíž = proč
- 588 se složí = se sbere, se shromáždí
- 594 troštu, z něm. Trost = těšení, naděje
- 599 v rkp. a odkudž
- 603 v rkp. omylem v před povědění
- 629 v rkp. s hříchem
- 636 = raději než rozličné trápení ; v rkp. dajte za
to, místo toho čtu : co dá za to ; v rkp. dítě
- 646 rota = houf, společnost kumpánů
- 649 šlundra = nevěstka (z it. slandra)
- 654 pûtka = něco zlého, co člověka potká
- 665 slíbiž se = zalíbiž se
- 669 v rkp. chtíti

Omyly tiskové:

33	místo neboť	čti	nebt
62	"	ovoci	" ovoci
80	"	z rukú	" z rukú
85	"	jasně	" jasné
99	"	toho	" toto

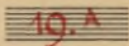
I. Ludvika z Pernštýna Naučení rodičům.	
I. Cílem života — spása duše (v. 1—36) .	9
II. Výchova do sedmi let péčí matčinou (v. 37—96)	10
III. Počáteční vzdělání, studium řečí, cestování (v. 97—142)	13
IV. Manželství (v. 143—223)	15
V. Škodlivost pijáctví (v. 224—253) . . .	18
VI. Nebezpečí her o peníze (v. 254—319)	20
VII. Poměr k služebnictvu (v. 320—373) .	22
VIII. Život i smrt dítěte je v rukou Božích (v. 374—391)	25
IX. Domácí rádce v míru, rozepřích a ve válce (v. 392—458)	26
X. Prospívání dítěte v dobrém láskou, modlitbou a čistým svědomím (v. 459 až 503)	29
XI. Sluší-li, aby nemluvnatům byla podá- vána nejsv. Svátost? Povinnosti kmo- trů (v. 504—633)	31
XII. Rodiče navykejtež dítky od mládí k do- brému (v. 634—673)	36

2. Vznik a osudy básně „Naučení rodičům“ .	39
3. Poznámky	49

Tento dvacátý svazek Kursu
NAUČENÍ RODIČŮM,
který vyšel v září l. P. 1928,
opsal a přehližel
Josef Vašica,
dřevoryty vyzdobila
Marie Florianová,
vytiskl Fr. J. Trnka v Třebíči.
Sklad Marty Florianové
ve Staré Říši.

—
Vytištěno

A 300 ex. na ručním z Fabriana,
B 200 exemplářů na bezdřevém,
z nichž tento jest

DEO GRATIAS

